

PROBLEMI ODRŽIVOSTI JAVNOG SISTEMA PENZIJSKOG I INVALIDSKOG OSIGURANJA U SRBIJI

Rakonjac-Antić Tatjana
Lisov Milimir
Rajić Vesna

X MEĐUNARODNI SIMPOZIJUM
Tržište osiguranja u poslednjoj dekadi i perspektive razvoja
Beograd, 11-14. jun, 2012.

Sadržaj

- Uvod
- Funkcionisanje dofinansiranog tekućeg koncepta finansiranja javnog penzijskog i invalidskog osiguranja u Srbiji
- Karakteristike javnog sistema penzijskog i invalidskog osiguranja
- Problemi koji utiču na adekvatno funkcionisanje javnog penzijskog i invalidskog osiguranja
- Mere kojima bi se ublažili problemi koji utiču na održivost i socijalnu prihvatljivost sistema penzijskog i invalidskog osiguranja
- Zaključak

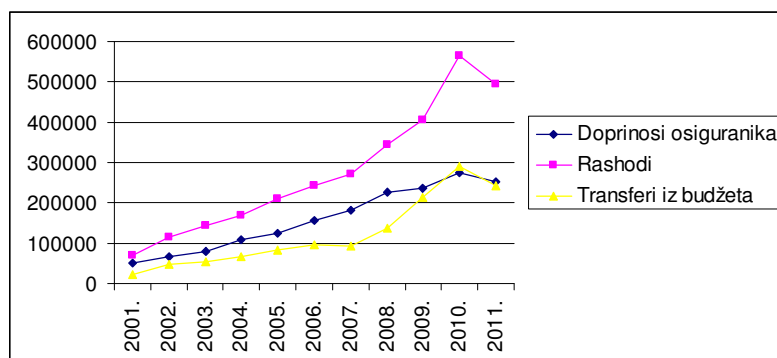

- Cilj rada je identifikovanje osnovnih problema koji su prisutni u sistemu javnog penzijskog i invalidskog osiguranja i predlaganje odgovarajućih rešenja koji će biti prihvatljivi za sve zainteresovane subjekte.
- Pored ekonomske nesamoodrživosti sistema javnog penzijskog i invalidskog osiguranja prosečne penzijske nadoknade (penzije) nisu dovoljne za pokriće egzistencijalnog minimuma većine penzionera.

Funkcionisanje dofinansiranog tekućeg koncepta finansiranja javnog penzijskog i invalidskog osiguranja u Srbiji

Grafikon br. 1 Rashodi Republičkog fonda za penzijsko i invalidsko osiguranje, doprinosi osiguranika i transferi iz budžetskih sredstava (u hiljadama dinara), 2001-2011. godine

Karakteristike javnog sistema penzijskog i invalidskog osiguranja

- Republički fond za penzijsko i invalidsko osiguranje (zaposleni, samostalne delatnosti, poljoprivrednici (01.01.2008.) i profesionalna vojna lica (01.01.2012.)).

Tabela br. 1 Broj korisnika i prosečna penzija po Fondovima penzijskog i invalidskog osiguranja (PIO), februar 2012. godine

	Broj korisnika	Prosečna penzija (u din.)
Fond PIO zaposlenih	1360161	23690
Fond PIO samostalnih delatnosti	62522	23219
Fond PIO poljoprivrednika	218348	9370
Fond PIO profesionalnih vojnih lica	46890	42206

- Fond PIO samostalnih delatnosti-najpovoljniji "racio zavisnosti".
- Fond PIO poljoprivrednika-najlošiji položaj.
- Fond PIO zaposlenih-najbrojniji fond.
- Fond PIO profesionalnih vojnih lica-najviša prosečna penzija (penzijska nadoknada)

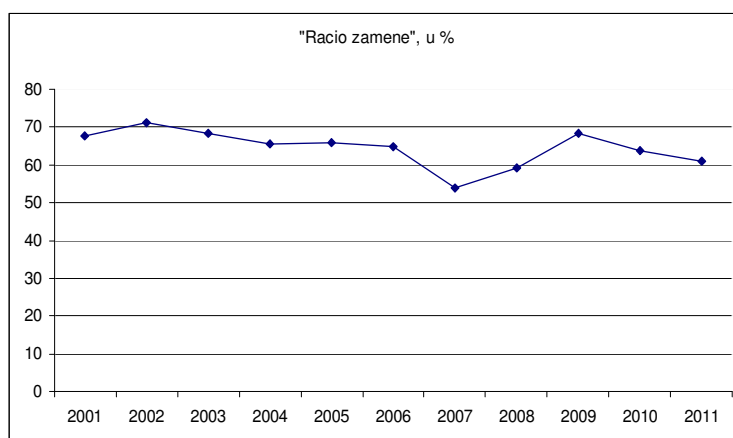

U Fondu PIO zaposlenih:

- pravo na starosnu penziju može imati:
  - a) muškarac 65 g. starosti, žena 60 g. starosti i najmanje 15 godina staža osiguranja,
  - b) osiguranik (nezavisno od pola) kada navrší 45 godina staža osiguranja, a
  - c) odredba prema kojoj se stíče pravo odlaska u penziju u uslovima M (muškarac) sa 53 god. starosti i 40 godina penzijskog staža, a Ž (žena) sa 53 god. starosti i najmanje 35 godina penzijskog staža preformulisana je u sledeće: u 2011. g. M = 53 g. i 4 m. (meseći) života i 40 godina penzijskog staža, a Ž = 53 g. života i 35 godina penzijskog staža, u 2012. g. M = 53 g. i 8 m. života i 40 godina penzijskog staža, a Ž = 53 g. života i 35 godina penzijskog staža, a 2023. g. M = 58 g. života i 40 g. penzijskog staža, a Ž = 58 g. života i 38 godina penzijskog staža itd.

Grafikon br. 2 Odnos prosečne penzije i prosečne neto zarade (»racio zamene) u Fondu penzijskog i invalidskog osiguranja zaposlenih od 2001-2011. godine

- Aktivni osiguranici, u proseku, imaju niske zarade, a korisnici osiguranja u, većem broju, niske penzije.
- Prosečna penzijska nadoknada (penzija) iznosila je, u Fondu PIO zaposlenih u 2011. godini, u proseku, oko 23000 dinara, što nije bilo dovoljno za pokriće minimalne potrošačke korpe koja je, npr. u martu 2011. godine iznosila 29910 dinara (procena Instituta za istraživanje tržišta).
- Oko 60% penzionera prima penzijsku nadoknadu ispod proseka.
- U novembru mesecu 2011. godine u Fondu PIO zaposlenih bilo je 727788 penzionera (53,65% od ukupnog broja penzionera u ovom Fondu) koji su ostvarili pravo na penziju po osnovu starosti, 315229 invalidskih penzionera (23,23%) i 313621 (23,12%) porodičnih penzionera.
- Prisutna je već dugi niz godina tendencija smanjenja broja invalidskih penzionera.

Problemi koji utiču na adekvatno funkcionisanje javnog penzijskog i invalidskog osiguranja

- visok procenat nezaposlenosti,
- veliki broj preduzeća ne plaća redovno doprinose za sistem javnog penzijskog i invalidskog osiguranja,
- “siva ekonomija”,
- nizak životni standard i zaposlenih i penzionera,
- konstantno pogoršavanje “racia zavisnosti” u Fondu penzijsko invalidskog osiguranja zaposlenih itd.

*Na osnovu analize Tržišta rada u Srbiji u 2010. godini (prema Izveštaju o radu Nacionalne službe za zapošljavanje za 2010. godinu), možemo zaključiti da su osnovni problemi u oblasti zapošljavanja:

- nadostatak poslova (kao posledica nedovoljne privredne aktivnosti) i
- niska zaposlenost.

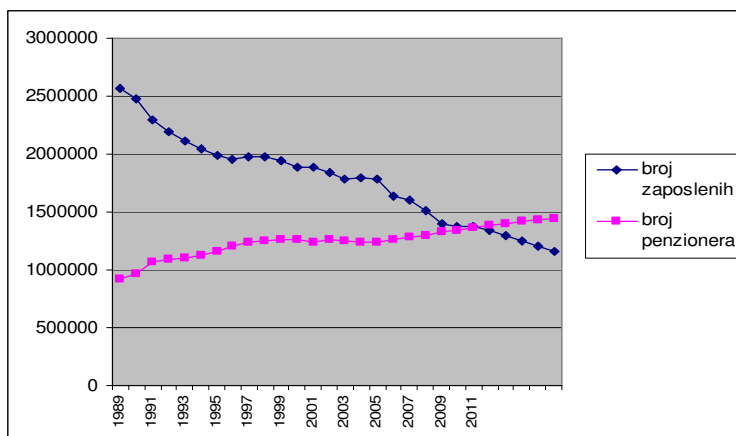
*Postoji: -neusaglašenost ponude i tražnje radne snage,
 -visoko učešće dugoročno nezaposlenih,
 -veliki priliv viška zaposlenih,
 -nepovoljna starosna i kvalifikaciona struktura nezaposlenih (visoka stopa nezaposlenih mladih osoba),
 -veliko učešće žena u ukupnoj nezaposlenosti,
 -velike razlike između regionalnih tržišta rada, niska mobilnost radne snage itd.

*Stopa nezaposlenosti je u Srbiji, u novembru 2011. godine iznosila 23,7%.

- Fiskalna nedisciplina je izražena.
- Prema izveštaju Poreske uprave Srbije sredinom 2011. godine, oko 52000 poslodavaca nije obračunavalo i nije uplaćivalo doprinose za socijalno osiguranje.
- Ako još dodamo da u zoni sive ekonomije, prema procenama, imamo 200000 stanovnika, to je pokazatelj još dodatnog umanjenja sredstava doprinosa za ukupno socijalno osiguranje.

Grafikon br. 3 Kretanje broja zaposlenih i broja penzionera u Fondu PIO zaposlenih u periodu 1989. godine i prognoza do 2016. godine

- Prognozirane vrednosti (prikazane na Grafikonu br. 3) mogu biti validne samo pod pretpostavkom da će faktori koji su delovali u posmatranom periodu i dalje delovati na približno isti način i bez značajnijeg uključivanja novih faktora.
- Ova prognoza predstavlja upozorenje da će u narednom periodu biti još većih poteškoća u vezi adekvatnog funkcionisanja postojećeg javnog sistema penzijskog i invalidskog osiguranja, ukoliko ne dođe do odgovarajućih promena.

Mere kojima bi se ublažili problemi koji utiču na održivost i socijalnu prihvatljivost sistema javnog penzijskog i invalidskog osiguranja

- Analizirati mogućnosti sistemskih ili/i dalje samo parametarskih promena.
- Promene u sistemu penzijskog i invalidskog osiguranja moraju biti koordinirane sa promenama u ostalim oblastima socijalnog osiguranja.
- U cilju povećanja nivoa akumuliranih sredstava doprinosa:
  - povećati nivo zaposlenosti (intenziviranje proizvodnje itd.),
  - pojačati kontrolu naplate sredstava doprinosa u cilju smanjenja evazije plaćanja doprinosa,
  - subjekte koji funkcionišu u okviru „sive ekonomije” preusmeriti u legalne ekonomske tokove,
  - pravno regulisanje statusa nekretnina koje su kupljene sredstvima RF PIO,
  - formirati Fond sigurnosti itd.

Zaključak

- U sistemu javnog penzijskog i invalidskog osiguranja u Srbiji već dugi niz godina postoji izražen aktuarski deficit, koji se nadoknađuje sredstvima iz budžeta.
- Reforma sistema javnog penzijskog i invalidskog osiguranja je neophodna.
- Sistemske promene, tj. promene načina finansiranja penzijskog osiguranja, koje podrazumevaju aktiviranje sistema kapitalizacije, nije moguće primeniti u uslovima nerazvijenog finansijskog tržišta.
- Zato je neophodno da se izvrši jačanje faktora koji mogu da utiču na bolje funkcionisanje postojećeg sistema tekućeg finansiranja javnog penzijskog i invalidskog osiguranja.
- Velika pažnja je do sada bila usmeravana na smanjivanje isplata iz RF PIO po osnovu definisanih obaveza, a neophodno je istu pažnju usmeriti i na jačanje mogućnosti akumuliranja sredstava doprinosa (povećanje stope zaposlenosti, formiranje Fonda sigurnosti itd.).